

Tasavvuf ve Mevlânâ

Ceyhun AKSAÇ

Tasavvuf

Tasavvuf, İslam inancına göre, ruhu kötü huylardan temizleyip (safa), hakiki bilgiye (yakın) ulaşma yoludur. Sufizm olarak da adlandırılır.

Kavramları netleştirmek için mistisizm ile tasavvuf arasında herhangi bir ilişki olmadığını hatırlatmak gerekir. Mistisizm Hıristiyanlığa mahsustur. Mistisizmin hedefi sevgidir. Tasavvufun hedefi ise akıl ile kavranamayan Allah'ın varlığını kavramak yani müşahade ve yakındır. Mistik kişi dünyada edilegendir ve kendisine verilenle yetinir. Tasavvufçu ise bir amaca yönelik olarak bir şeyh önderliğinde sürekli ilerleme amacını taşır. O nedenle mistisizmde şeyhler yoktur.

İslam tasavvufunun kaynağı olarak İslam peygamberinin peygamberlikten önce Hira mağarasında inzivaya çekilmesi gösterilebilir. Nitekim Peygamber orada nefsi terbiye ile uğraşmış ve halktan uzak durmuştur. Bunun neticesinde kalbi peygamberliğe hazır hale gelmiştir. Veliler de peygamberlerin varışları olarak aynı yolu takip etmiştir.

Tasavvuf kelimesinin hangi kökten geldiği konusu tartışmalıdır. Zaten tasavvufçular için çok da önemli değildir bu. Arınma anlamındaki safa, yün giyinen anlamındaki sufi kökleri en çok itibar edilenlerdir. Zira tasavvuf arınmadır ve tasavvufçular bir fakirlik

simgesi olarak yün elbise giyinirler.

Veli kelimesi, dost anlamındadır. Tasavvufta ise Allah Dostu demektir. Evliya ise Veli'nin çoğuludur.

Yakın, birşeyin varlığı hakkında gözüyle görmüş eliyle dokunmuş gibi bir inanç oluşturmak demektir. Tasavvufa girenin bir amacı da yakın elde etmektir. Pek çok düşünür ölüm, yokluk, ebedilik, tanrı ve neden yaratıldığı gibi konularda kafa yormuştur. Yakın, bu sorulara nefsi tatmin edecek, «iki kere iki dört eder» sağlamlığından öte bir cevap bulmaktır.

Tasavvufun bazı konuları felsefenin alanlarına girmektedir. Ancak tasavvuf bir felsefi ekol değildir. Zaten tasavvuf akla değil ilhama dayanır. Ancak bu tasavvufun akli reddettiği şekilde algılanmamalıdır. Tasavvuf akli yalnızca maddi dünya için bir hüccet (delil) olarak kullanır. Ancak metafizik alemin anlaşılması için aklın yetersiz olduğunu iddia eder. Çünkü akıl ürünü bilgilerin temelini meydana getiren düşünme ve tasavvur etme, algıya yani duyu organlarının çevre ile etkileşimine dayanır. Algılardan soyutlanmış bir tasavvur olamaz. Metafizik alem veya gayb alemleri algı alanı içinde olmadığına göre akıl bu alanda nasıl hüküm veren olabilir?

Bilginin temel kaynağı nedir? Duyu

organlarımızla edindiğimiz tecrübeler ne kadar güvenilebiliriz? Akıl herşeyi izaha yeterli mi? Madem akıl duyu organlarımızla hissettiklerine binaen karar veriyor; o halde maddi olmayan seyler hakkında aklın karar vermesi ne kadar doğrudur?

Gazali bu konuda rüyayı örnek verir. Eğer insanlar rüyayı bilmemiş olsa idi ve birisi deseydi ki "Ben dün gece Çin'e gittim, sonra uçarak geri döndüm" kimse inanmazdı ona. Oysa herkes rüyayı bildiği için buna itiraz eden olmuyor ve nasıl olmuş olduğunu biliyor. Aynı şekilde insanoğluna Ahiret, Cennet, Cehennem, Melekler, Tanrı gibi kavramlardan bahsedildiğinde insan önce reddetme yoluna gider. Bunlar hakkında rüya hakkında olduğu gibi bilgi sahibi değildir. O nedenle bunları akla uygun bulmayarak reddeder. Oysa bu reddediş rüyayı reddetmek kadar geçersizdir.

Akıl dışında bir diğer bilgi kaynağı da nakildir. Peygamberlerin getirdikleri bilgi dışındaki bilgileri güvenilir bulmayan bu kesime örnek olarak Hanbeli mezhebebinin kurucusu İmam Ahmed bin Hanbel verilebilir.

İman, işte bu vahye dayalı nakle teslim olmak demektir. İman ispat gerektirmez. Yani din hükümleri akıl ile ispat edilerek kendilerine iman edilmez. Zaten ispat edilir olsaydı cennet-cehennem ve sınav hikmeti olmazdı. Çünkü aklın ispat ettiği birşeyi her akıl kişi kabul etmek zorunda kalır. Kişi dinin hükümlerini ispat ederek iman etmez ancak dinin akla aykırı olmadığını test etmek isteyebilir. İkisi ayrı konudur.

İşte bu akıl ve naklin onlarca çeşidi olmakla birlikte temelde yukarıda bahsedilen ilkelere dayanırlar. Tasavvuf işte bu ikisi arasında bilginin başka bir kaynağı olduğu iddiasındadır. Nefsi temizleyip Allah'tan gelen ilhamlara hazır hale getiren bir veliye Allah'ın izni ile gayb (bilinmeyenlerin) kapısı açılır. Bu yola girenler ilerledikçe o kapıların teker teker açılışını izlemektedirler. Her ilerleğinde yeni bir makama varır, bir önceki makamı geride bırakır. Her makamın kendine özgü pratiği vardır. Örneğin bazı makamlarda sürekli zikir yapılırken, öyle makamlar vardır ki kişi o makamda Kur'an-i Kerim bile okumaz ve yalnızca tefekkür eder.

Tasavvuf teorik bir ilim değildir. Bilakis pratiktir. Bu nedenle bu ilme kavuşmak için bu yola girmek ve nefsi arındırmak gerekir. Yani bu ilmi bilmekle kişiye Allah katından tartışmasız bilgi gelmez. Gazali akılcı bir insan bir yönüyle de filozoftur. Tasavvuf ile ilgili teorik bilgiyi edindikten sonra tasavvuf ile bilgi edinmenin yalnızca pratik ile mümkün olduğunu görmüş ve Nizamiye Üniversitesi'ndeki rektörlük görevini terkederek İrak'tan kaçır. Yaklaşık 10 yıl hücre büyüklüğünde bir odada nefsin terbiye ile uğraşmış ve aklındaki sorulara cevap aramıştır. Bu sırada yaşadıklarını daha sonra El Munkiz adlı eserinde anlatmıştır. Bu eser felsefe ve tasavvuf tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Nihayet nefsini temizler ve gayb perdesi onun için açılır.

Tasavvuf ile elde edilen bilgi şüphe içermez. Çünkü Allah'tan kendisine verilen bir bilgiden insan şüpheye düşmez. Ancak tasavvufun önde gelen temsilcileri Haris el-Muhasibi ve Gazali gibi insanları tasavvufa yönlendiren şey şüphedir. Gazali, filozoflar gibi akıl yolunu tutup bilginin kaynağını aramıştır. Neye güvenilebilirim diye hep sorgulamıştır.

Sonunda duyu organlarının dahi güvenilirmez olduğunu düşündüğünü, kendisini çaresiz ve yalnız hissettiği bir bunalıma düşmüştür. İşte bu bunalımdan tasavvuf yolu ile kurtulduğunu söylemektedir. Tasavvuf şüphe ile taban tabana zıt olmasına rağmen başlangıcında bir şüphe vardır.

Düşünen her insan için neden var olduğu ve akibetinin ne olacağı soruları en mühim sorular olmuştur. Nitekim Tolstoy "İtiraflarım" adlı eserinde inançsız olduğu zamanlarda içine düştüğü bunalımı anlatmaktadır:

"Sen hayatım dediğin şeysin, sen parçacıkların rastlantı sonucu bir araya gelmesinden oluşan geçici birşeysin. Parçacıklar bir süre daha bir arada kalacak, sonra bunlar arasındaki etkileşim duracak ve senin hayat dediğin şeyinin de, sorularının da bir sonu gelmiş olacak... Her şey boş. Mutlu kişi henüz doğmamış olandır. Bugün yaptıklarımın ve yarın yapacaklarımın sonucunda ne olacak? Niçin yaşayayım, niçin herhangi bir şeye karşı bir istek duyayım,

niçin herhangi birşey yapayım? Hayatımın, beni bekleyen, kaçınılmaz olan ölümün yok etmeyeceği bir anlamı var mı? Gogol'dan ya da Puskin'den ya da Shakespeare'den ya da dünyadaki geri kalan bütün yazarlardan daha ünlü olacaksın! Olacaksın da ne olacak? Bugün ya da yarın hastalık ya da ölüm, sevdiğime ya da bana uğrayacak ve bizlerden geriye leş kokusundan ve kurtlardan başka bir şey kalmayacaktı. Er ya da geç yaptığım işler unutulacak ve ben var olmayacağım. O halde daha fazla çabalamak niye?... İnsan bu gerçeği nasıl olur da göremez? Nasıl olur da yaşamaya devam eder? Artık gece ve gündüzün boyuna yer değiştirip bana ölümü getirileri karşısında gözlerimi kapayamıyorum. Tek gördüğüm bu, çünkü tek gerçek bu. Geri kalan ne varsa yalan."

Bu ruh haletinden sonra şüphe kendisine bir kapı açar:

"Şimdi anlıyorum ki şayet kendimi öldürmediysem bu, fikirlerimin (yukarıdaki bunalım fikirleri) geçersiz olduğuna ilişkin belli belirsiz bir bilinçlilikten kaynaklanıyordu. Şüphem şöyleydi: Ben yani benim aklım hayatın anlamsız olduğunu kabul etti. Eğer akıldan üstün bir şey yoksa bu durumda benim için yaşamın yaratıcısı akıldır. Yaşamın var edicisi akılken yine aynı akıl nasıl olur da yaşamın mantıksız olduğunu iddia edebilir? Diğer bir deyişle yaşam olmasaydı aklım olmayacaktı, bu yüzden akıl yaşamın oğludur. Ne var ki akıl yaşamı reddetmektedir. Bu noktada bir şeylerin yanlış olduğunu hissettim. Yeryüzündeki herşey olabilecek en akıllıca bir şekilde yerleştirilmiş. Bir tek konumum aptalca."

Mütevazi kişiliğinden dolayı "hal ile ilmi Cüneyd kadar mükemmel bir şekilde kendisinde birleştiren başka bir sufünün görülmediği" yorumu yapılan Cüneyd-i Bağdadî mutasavvufu en derin ve en güzel şekilde anlatabilecek cümlesi şöyledir : "Mutasavvuf daha önce olmuş gibi gözükür ama hâlâ olmadığını farkedenden biridir". Olmak fiili burda birleşimi anlatmaktadır. Birleşimde kasit Tevhiddir... Elif harfidir.. Elif harfinin mânasını ise Semâ'nın anlatımında detaylandırabiliriz.

Şu isimler İslam tasavvufunun önde gelen isimleridir: ABDUL KADİR-i GEYLANİ HZ.(K.S), Fudayl bin İyaz K.S, İbrahim Edhem K.S, Bisr-i Hafi K.S, Haris el-Muhasibi, Cüneyd-i Bağdadi K.S, Beyazid Bestami K.S, İmam-i Gazali K.S, Sah-i Naksibendi K.S, Muhyiddin İbn Arabi K.S ve dosyamızın asıl konusu olan Mevlânâ Celeleddin Rumi K.S.

Mevlânâ Celeleddin-i Rumi

**“Gel, gene gel, gene...
Ne olursan ol;
İster kâfir ol, ister Mecusî, ister
putperest;
İster yüz kere tövbe etmiş ol,
İster yüz kere bozmuş ol tövbeni.
Umutsuzluk kapısı değil bu kapı;
Nasılsan öyle gel!...”**

Gel... nasılsan öyle gel çağrısını öyle kal olarak algılamamak lazım. Bu Mevlânâ'nın felsefesine uymayan bir cümle olur. O'nun çağrısına uyup da gelen, öyle kalmıyor... Bambaşka bir dünyanın bambaşka bir insani oluyor... Bakırdan altına, kömürden elmasa dönüşüyor... Güzeli ve olmuşu çağırmaya hacet yoktur..

En önemlisi 'ham'i çağırarak ve pişirmektir'...

Bu iş, emek ister.. sabır ister fedakarlık ister.. bunları gösterebilmek içinde aşk ister.. sevk ister.. heyecan ister..

Mevlânâ. 30 Eylül 1207 tarihinde Horasan'ın Belh şehrinde dünya'ya geldi...

Kendisi parlak bir yıldız olarak görünüyor bütün Dünya'da. Şimdi bütün insanlık onu yeniden keşfediyor. Şiirleri Avrupa'da, Amerika'da en çok okunanlar arasına giriyor. Bir çok yönüyle üstad olarak gözükür.

Ne filozoftur.. Ne şair.. Ne ilim.. Ne de bilim adamıdır.. belkide hepsidir..

ama en önemlisi ateşli bir Hak aşığıdır.. Mevlânâ'yı seveceğiz.. çünkü onu sevmek, iyiliği, güzelliği ve ahlakı sevmek demektir..

O'nu sevmek için de tanımak gerekir.. Tanımak içinde okumak gerekir ..

Yaşamak gerekir.. Yaşatmak gerekir..

Mevlânâ Celeleddin-i Rumi kimdir?

Mevlânâ Celeleddin-i Rumi, İslam ve tasavvuf dünyasında tanınmış bir Fars şair ve düşünce adamıdır.

Rumi adi, Anadolu'ya yerleşip orada yaşadığı için verilmiştir: o dönemde Anadolu'ya Diyar-i Rum deniliyordu; «Efendimiz» manasına gelen Mevlânâ ise, kendisine karşı duyulan büyük saygının belirtisi olarak verilmiştir.

Dönemin İslam kültür merkezlerinden Belh kentinde hocalık yapan ve Belh şehrinin bir çok kişi tarafından görülen rüya sonucu Sultan-ül Ulema (Bilginler Sultanı) lakabıyla

anılan Bahaeddin Veled'in oğludur.

Babasının vasiyeti, sultanın buyruğu ve Bahaeddin'in müritlerinin ısrarlı ricaları sonucu Celaleddin babasının yerine geçti. Bir yıl süreyle dersleri, vaazları ve fetvaları o verdi. Sonra, babasının öğrencilerinden Tirmizli Seyhit Burhaneddin Muhakkik ile buluştu. Tirmizli olduğu için Tirmizi diye anılan Burhaneddin, Konya'daki bu buluşmada genç Celaleddin'i o çağda geçerli olan bütün İslam bilim dallarından sınava soktu.

Ve gösterdiği başarıdan sonra:

"bilgide esin yok; gerçekten seçkin bir ersin. Ne var ki, baban hal ehli (gönül ve ruh adamı) idi; sen kal ehlisin (söz adamı). Kal'ı bırak, onun gibi hal sahibi ol. Buna çalış, ancak o zaman onun gerçek varışı olursun, ancak o zaman Güneş gibi alemini aydınlayabilirsin" dedi.

Bu uyarıdan sonra, Celaleddin 9 yıl boyunca Burhaneddin Muhakkik Tirmizi'ye müritlik etti, seyr-ü sülük denen tarikat eğitiminden geçti. Halep ve Şam medreselerinde öğrenimini tamamladı, dönüşte Konya'da hocası Tirmizi'nin gözetiminde art arda üç kez çile çıkarttı. Hocası artık Kayseri'ye dönmek istiyor, Celaleddin onu bırakmıyordu. Günün birinde Tirmizi, öğrencisinden habersiz yola çıktı ama yolda atı tökezleyip düşünce ayağı incidi. Dönüp Konya'ya geldi ve Celaleddin'e "neden beni bırakmıyorsun?" diye sordu. O da hocasına "neden gitmek istiyorsun?" dedi. Tirmizi bu soruya şu yanıtı verdi: "Buraya güçlü bir gönül aslanı yöneldi, sana gelecek. Ben de bir din aslanıyım. Biz birbirimizle geçinemeyiz, birbirimize ağır geliriz".

Bu açıklamadan sonra Tirmizi, Kayseri'ye gitti ve 1241'de orada öldü. Celaleddin, Konya'ya yönelen o gönül aslanını bir süre bekledi. Ne var ki, hocasını unutamıyordu. Bütün kitaplarını ve ders notlarını topladı. Fih-i-Ma Fih (Ne Varsa İçindedir) adlı yapıtındaki açıklamalarında slk slk hocasından alıntılar yaptı.

Büyük Buluşma

1244'te Konya'nın ünlü şeker Tacirleri hanına baştan ayağa karalar giymiş bir gezgin indi: Adı semsettin Muhammed Tebrizi (Tebrizli şems) idi. Gezici bir tüccar olduğunu söylüyordu. Ders saatinin bitiminde İplikçi Medresesin'e doğru yola çıktı ve Mevlânâ'yı atının üstünde danışmentleriyle birlikte gelirken buldu: atın dizginlerini tutarak sordu ona:

"Ey bilginler bilgini, şöyle bana, Hz. Muhammed mi büyüktür, yoksa Bayezit Bistami mi?"

Mevlânâ yolunu kesen bu garip yolcudan çok etkilenmiş, sorduğu sorudan ötürü şaşırılmıştı: "Bu nasıl sorudur?" diye kükredi. "O ki peygamberlerin sonuncusudur; O'nun yanında Bayezit'in sözü mü olur?"

Bunun üstüne Tebrizli şems şöyle dedi:

"Neden Hz. Muhammed 'kalbim paslanır da bu yüzden Rabbime günde yetmiş kez istiğfar ederim' diyor da, Bayezit 'kendimi noksan sıfatlardan uzak tutarım, bedenimin içinde Allah'tan başka varlık yok' diyor; buna ne dersin?"

Bu soruyu Mevlânâ şöyle karşıladi: "Hz. Muhammed her gün yetmiş makam aşırıyordu. Her makamın yüceliğine vardığında önceki makam ve mertebedeki bilgisinin yetmezliğinden istiğfar ediyordu.

Oysa Bayezit ulaştığı makamın yüceliğinde doyuma ulaştı ve kendinden geçti, gücü sınırlıydı; onun için böyle konuştu".

Tebrizli şems bu yorum karşısında "Allah, Allah" diye haykırarak onu kucakladı. Evet, aradığı O'ydu. Bu buluşmanın olduğu yeri Merc-el Bahreyn (iki denizin bulunduğu nokta) diye adlandırdı.

Oradan, birlikte, Mevlânâ'nın seçkin müritlerinden Selahaddin Zerkub'un hüccesine gittiler ve halvet oldular. Bu halvet süresi tam 6 ay sürdü...

Mevlânâ'nın yaşamında bu sırada büyük bir değişme oldu ve yepyeni bir kişilik, yepyeni bir görünüm ortaya çıktı. Mevlânâ

artık vaazlarını, derslerini, görevlerini, zorunluluklarını, kısaca her davranışı, her eylemi terk etmişti.

Her gün okuduğu kitapları bir yana bırakmış, dostlarını, müritlerini aramaz olmuştu. Konya'nın hemen her kesiminde, bu yeni duruma karşı bir itiraz, bir isyan havası esiyordu. Kimdi bu gelen derviş? Ne istiyordu? Mevlânâ ile hayranları arasında nasıl girmiş, ona bütün görevlerini nasıl unutturmuştu? Şikayetler, ayıplamalar o dereceye vardı ki, bazıları Tebrizli şems'i ölümle bile tehdit ettiler. Olaylar böyle üzücü bir görünüm kazanınca, bir gün canı çok sıkılan Tebrizli şems, Mevlânâ'ya Kur'an'dan bir ayet okudu. Ayet, "işte bu, sen ile ben'in arasındaki ayrılıktır" anlamına geliyordu. Bu ayrılık gerçekleşti ve Tebrizli şems bir gece habersizce Konya'yı terk etti.

Ayrılık

Tebrizli şems'in gidişinden son derece etkilenen Mevlânâ kimseyi görmek istememiş, kimseyi kabul etmemiş, yemeden içmeden kesilmiş, sema meclislerinden, dost toplantılarından büsbütün ayağını çekmişti.

Özlem ve aşk dolu gazeller söylüyor, gidebileceği her yere gönderdiği ulaklar aracılığıyla Tebrizli şems'i aratıyordu. Müritlerin bazıları pişmanlık duyup Mevlânâ'dan özür dilerken, bazıları da Tebrizli şems'e büsbütün kızıp kinlenmekteydiler.

Sonunda onun Şam'da olduğu öğrenildi. Sultan Veled ve yirmi kadar arkadaşı Tebrizli şems'i alıp getirmek üzere acele Şam'a gittiler. Mevlânâ'nın geri dönmesi için yanıp yakardığı gazelleri ona sundular.

Tebrizli şems, Sultan Veled'in ricalarını kırmadı. Konya'ya dönünce kısa süreli bir barış yaşandı; aleyhinde olanlar gelip özür dilediler.

Ama Mevlânâ ile Tebrizli şems gene eski düzenlerini sürdürdüler. Ancak bu durum pek fazla uzun sürmedi. Dervişler, Mevlânâ 'yı Tebrizli şems'ten uzak tutmaya çalışıyorlardı. Halk da Mevlânâ'ya Tebrizli şems geldikten sonra ders ve vaaz vermeyi bıraktığı, sema

ve raksa başladığı, fikh bilginlerine özgü kıyafetini değiştirip Hint alacası renginde bir hırka ve bal rengi bir küllah giydiği için kızılıyordu.

Tebrizli şems'e karşı birleşenler arasında bu kez Mevlânâ'nın ikinci oğlu Alaeddin Çelebi'de vardı.

Sonunda sabri tükenen Tebrizli şems "bu sefer öyle bir gideceğim ki, nerde olduğumu kimse bilmeyecek" deyip, 1247 yılında bir gün ortadan kayboldu (ama Eflaki onun kaybolmadığını, aralarında Mevlânâ'nın oğlu Alaeddin'in de bulunduğu bir grup tarafından öldürüldüğünü ileri sürer). Mevlânâ adeta deliye dönmüştü; ama sonunda onun gene geleceğinden umudunu keserek yeniden derslerine, dostlarına, işlerine döndü...

Şems'e olan aşkı yokluğu ile varlığı arasında yaşatarak.. Tıpkı Leyla ile Mecnun gibi...

Felsefesi

Mevlânâ, İslam dinini, şiir, sanat, raks, müzik yoluyla en ince yorumlayan kişidir. Bu yorum, İslam ve İslam dışı bütün insanlık tarafından benimsenmiş, esin kaynağı olmuştur. İngiliz doğubilimcisi A.J. Arberry, Mevlânâ'yı „dünyanın en büyük ozanı“ olarak nitelerken, Goethe onun etkisinde kalmış, Rembrandt tablosunu yapmış, Muhammed İkbâl felsefesini onun düşünceleri üstüne kurmuş, İngiliz doğubilimcisi Nicholson 30 yıl çalışarak Mesnevi'yi İngilizceye çevirmiş ve yapıtın Batı dünyasından tanınmasını sağlamıştır.

Kişi, inanç ve düşünce özgürlüğüne olağanüstü bir değer vermesi, bütün insanları (suçlu-suçsuz, mecusi-putperest, kara-sarı, efendi-köle) saygıya ve sevgiye çağırması onun en büyük özelliğidir.

Mevlânâ biçimci değildi, her türlü kısıtlamanın karşısındaydı.

Edep, vefa, sabır, eğitim gibi ahlak kavramlarının gerçek anlamını aramayı ve insanlara bunu öğretmeyi iş edinmişti.

Ona göre, asil konu «insan»dı.

Din, felsefe, ahlak, insani daha mutlu etme yolunda gelişen araçlardı. Bu araçlara takılıp kalmak, gelişmeyi ve gelişme hızını kesecek yanlış davranışlardı. Doğru olan, gerçeğe giden yolu bulmaktı ve bu yol, «aşk» tan geçirdi: Sonsuz bir sevgi. Bu sevgi hoşgörü ve vefa kavramlarıyla desteklenecek, beslenecekti.

Mevlânâ için, sözünü ettiği bu aşk anlatılmaz, yaşanır; yaşayarak öğrenilirdi.

Bu nedenle, bir gün kendisine “aşk nedir efendim” diye soran bir öğrencisine “Ben ol da bil” yanıtını verdi.

Mevlânâ'nın felsefesini anlatacak hâdis-i şerif : “ölmeden evvel ölünüz” hâdisidir.

Ölmeyi istemek olmaz. Ölmeden evvel ölmeyi istemek olur. Bu da fani olana bağlanmamaktır, ölümsüze bağlanmaktır. Nedir? Aşktır.. Fani olan hiç bir şey gerçek değildir..

Mesnevi Ney ile başlar .. Şikayeti ile başlar... Ney, kâmilî insani temsil eder. Çünkü insan yüzünde 7 delik vardır. Ney'de yedi deliklidir. Ölmeden önce ölüp de diri kalan duygular aslı görevleri ile yeniden doğar. Görmek nedir, tevhidi, bütünü, onu görmektir. Duymak Onun sesini duymaktır. Konuşmak hakikatı anlatmaktır. Onun kokularını almaktır. Olgun insana giden yolda duyguların rafine edilmesi, yenilenmesi sırrını anlatır. Kamışı koparırsız o aslı vatanına dönmek ister. İnsanda madde kalıbına girip de bu âleme geldiği zaman aslı vatanını özler. Yaradılış âlemini özler. Vuslati özler, feryat eder. Neyin içi doludur. Perdeleri vardır. Hz Mevlânâ bunu insanın kompleksleri olarak ifade eder. Yani, benlik mertebeleri nefsin arınması ile bu mertebeler tamamlanır ve kamışın içi boşalır. Neyin rengi sarıdır. Riyazetteki ve oruç tutan insanı temsil eder. Üzerinde kırmızı renkler vardır. Onlarda aşk ateşi ile yanmayı temsil eder. Ve neyi tutma şekli, akıl ile gönül arasında bir köprü kurar.

Ney'den çıkan ses ateştir; şarabı da tahammür ettiren aşkın aynı ateşidir. İşte bu şekilde Mevlânâ'nın şiirinde ney hem zehir hem panzehir olur; onun perdeleri,

insanın ebedî vatanını hatırlamasına engel olan ve onu sevgiliden ayıran perdeleri yırtıp atar. Ve yine Ney, bir sırrı devamlı yeni hikayeler ve mecâzlarla imâ etmeye çalışan bir şairdir.

Aşkın tarifi Mevlânâ'nın ta kendisidir. O'na giden çok yol var der kendisi. Hz Mevlânâ müzik ve sema'yı seçmiştir.

Semâ

Semâ', lügatte işitmek mânâsındadır. Terim olarak, mûsikî nağmelerin dinlerken vecde gelip hareket etmek, kendinden geçip dönmektir. Hz. Mevlânâ zamanında belli bir nizâma bağlı kalmaksızın dînî ve tasavvûfî bir coşkunculuk vesîlesiyle icrâ edilir sema'.

Sema', sembolik olarak, kâinatın oluşumunu, insanın âlemde dirilişini, Yüce Yaratıcı'ya olan aşk ile harekete geçişini ve kulluğunu idrak edip “İnsan- i Kâmil” e doğru yönelişini ifâde eder. Siyah hırka kabiri toprağı, Tennure saflığı ve kefeni, sikke ise tevhidi ve mezar taşını ifade eder.

Semâ 4 selâm'dan oluşur:

I. Selâm, insanın kendi kulluğunu idrâk etmesidir.

II. Selâm, Allah'ın büyüklüğü ve kudreti karşısında hayranlık duymayı ifâde eder.

III. Selâm bu hayranlık duygusunun aşka dönüşmesidir.

IV. Selâm ise insanın yaratılıştaki vazîfesine yani kulluğa dönüşüdür. Çünkü İslâm' da en yüce makam, kulluktur.

Semâ'da semazenler Elif şekli alırlar.. Elif şekli hem Tevhid'i hemde Birleşimi temsil ederki Semânın sonunda Semazenlerle Yaratıcı BİR olurlar.

Mesnevi'nin On sekizinci beytinde Mevlânâ şöyle der:

**Derneyabid hal-i puhta hiç ham
Pes suhan kuta bayid vessalam.**

(Eren kişinin halinden ham olan anlamaz, Öyle ise, sözü kısa kesmek gerek, vesselam). Ham olan pişecek.. piştikten sonra ise.. yanması gerekecek.. Bu kavram olayını Mevlânâ bir temsilinde şöyle anlatıyor:

Hintliler halka göstermek amacıyla geceleğin bir fil getirdiler. İnsanlar fili çok merak ettikleri için hemen içeriye girdiler ama karanlık olduğu için fili ancak elleriyle yoklayabildiler. Birinin eli hortumuna ilişti ve dedi "Bu hayvan koca bir oluğa benzer". Ötekinin eli kulağına vardı ve dedi ki "Hayır, bu hayvan koca bir yelpazeye benzer". Bacağına dokunan kişi ise "Hayır, bu bir sütüne benzeyen varlıktır". Filin sırtına çıkan ise, "Geniş bir tahta benzeyen bir hayvandır bu" dedi. Herkes kendisinin his ettiği gibi fili algıladı. Fakat eğer ellerinde bir lamba olsaydı hepsi de gerçeği görebilirdi. İşte bu maddi akıl (aklı cüz) de öyle aldatıcıdır.

'Gel gel diyen adam, gel dedi sevgiye çağırırdı'

'gel dedi saygıya çağırırdı'

'gel dedi şefkate, merhamete ve kulluğa çağırırdı'

'gel dedi aşka çağırırdı'...

